

Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme*

Kendisi olmak ile öteki olmak arasındaki ince çizgide yürüyen insanın asırlarca süren öyküsünü Aytmatov anlatıları simgesel bir dille aktarır. Hayatın ortasında olmak ya da kıyısında kalmak tereddüdü ile kendisine sunulan zamanı içselleştirme çabasındaki "insan olma duyarlılığı"nın anlatıldığı Aytmatov anlatıları, yüzeysel bir okuma edimi neticesinde kendisini ele vermez. İşte böylesine derin bir okuma ve yorumlama estetiği ile ele alınan *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri* adlı eserin ikinci baskısı Grafiker Yayınları'ndan yapıldı. Prof. Dr. Ramazan Korkmaz'ın Aytmatov anlatılarını içselleştirerek yorumladığı ve hayatın rutin akışında körleştirdiğimiz değerleri ortaya çıkaran bu çalışma, temelde iki sorun ve bu sorunların ele alındığı alt bölümlerden oluşmaktadır: 1- Ötekileşme Sorunu ve Anlamın Yitim Yerleri, 2- Kendine Dönüşün Yolları.

Aytmatov anlatılarını felsefi bir boyutta irdeleyen Korkmaz, insanın var oluş mücadelesinde katettiği mesafeyi "öteki oluş" ve "kendine dönüş" izlekleri ekseninde ele alır. "Ötekileşme Sorunu ve Anlamın Yitim Yerleri" başlığı altındaki ilk bölümde, üç ana başlık yer almaktadır: A- Sapıtılan Kutsallık, Yapay Cennet ve Tanrı Kurguları, B- Tahrir Edilen Bel-

lek Mekânları, C- İnsanlığın Üç Büyük Tuzağı Kitleleşme Terör; Savaş. Özellikle, kültürel değerlerinden ve geleneklerinden soyutlanan insanların sistem/rejim tarafından nasıl köle olarak kullanıldığı ilk bölümde özellikle Aytmatov'un *Gün Uzar Yüzyıl Olur*, *Dişi Kurdu Rüyaları* ve *Kassandra Damgası*'ndan hareketle ele alınır. Kültürel değerlerinden ve benliğinden uzaklaşarak bellek mekânları tahrip edilen insanın trajik durumu roman kahramanlarının yaşadıklarının ötesinde simge ve kavramların altındaki anlam yoğunluğunda gösterilir. Zira Aytmatov anlatılarında yer alan simgesel dil ve söylem; anlatıların içerisine yerleştirilmiş masallar, efsaneler, türküler, mitolojik gönder-

* Ramazan Korkmaz, *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, 2. bs., Grafiker Yayınları, Ankara, 2008, 226 s.

melerle anlam kazanır. Ramazan Korkmaz da bu simgesel değerler ile insanın varoluşunu belirleyen kültür kodlarını ele geçirerek onları ele geçirmek/yönetmek isteyenler arasındaki ilişkiyi "Bellek Mekânları" ana başlığı altında; "1- Deneyimsel / Mimetik Bellek, 2- Nesnel Belleği, 3- Dil ve İletişim Belleği, 4-Kültürel Bellek" olarak ele alır.

Bellek mekânları tahrip edilen ve ötekileşen insanın, benliğine sahip çıkması için büyük bir "dönüş" gerçekleştirilmesi lazımdır. Bu dönüş ise yine insanın kendilik değerlerini oluşturan kültürel kodlar ile sağlanacaktır. "Kendine Dönüşün Yolları" altındaki ikinci bölüm ise, "A- Eriştirici ve Dönüştürücü Değerler, B- Kurtuluş İmgeleri ve Dönüş İzlekleri" ana başlıkları altında verilir. Çalışmanın insanı kendine döndüren bir güç olduğunu "Biçimlendirici Etkinlik, Emek ve Empati" bölümünde anlatan Korkmaz, türkülerin içindeki büyü gücü geçmişten günümüze taşıdığını "Ritmin Büyümlü Gücü: Türküler" başlığı altında inceler. İnsanın hayat algısını bir anda değiştirme erkine sahip olan aşk ise eriştirici ve dönüştürücü değerlerin üçüncüsü olarak "Karşı Konulamaz Akış: Aşk" başlığı altında irdelenir.

Eserde; Aytmatov anlatılarında ötekileşme bataklığına saplanmış insanların beş temel izleğe tutunarak yeniden kendilerine dönebilecekleri vurgulanır. Bu temel izlekler: 1- eve/ anneye dönüş izleği, 2- kutsal yunak; anadile dönüş izleği, 3- insana dönüş izleği, 4- doğaya dönüş izleği, 5- Tanrı'ya dönüş izleğidir. Felsefi bir okuma ile bu değerleri dönüştürücü güç olarak tespit eden Korkmaz, bu değerlerin Aytmatov anlatılarında didaktik bir öğreti olmadığına da vurgu yapar.

Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri adlı eser, Cengiz Aytmatov'un aslında yüzeysel okumalardan uzaklaştıran ve simgesel ve kavramsal bir okuma neticesinde "söylemek istediklerini" yeniden kur ve temellendiren güzide bir çalışmadır. Bu bağlamda Ramazan Korkmaz'ın bu eseri, hem insanı değerlerinden koparılan ve kendine dönüş yollarını arayan insanlar adına hem de Aytmatov anlatılarını analitik ve felsefi bir okuma ile değerlendirebilmek adına köklü ve ışık tutucu bir eserdir.

M. Fatih Kanter**

** Yrd. Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Doğrandıkça Artan Ekmek*

Prof. Dr. Hasan Akay, metne yeni ve modern metotlarla yaklaşan bir bilim adamı. Yeni bir metot demek aslında metne yeni bir gözle bakmak, onu yeni bir yordamla okumak anlamına gelir. Hâl böyle olunca Akay'ın yaptığı işin adı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır; metni yeniden okumak...

Daha önce *Şiiri Yeniden Okumak (Bir Yapı Çözümleme Girişimi)*, (2003) adlı eseriyle dikkatleri çeken yazar, *Doğrandıkça Artan Ekmek*'te şiiri yeniden okuma ve yorumlama çabalarına devam ediyor. Kitabın adının taşıdığı anlam da bu noktada belirtmeye başlıyor. Yazar, eserinde de yer verdiği Taş-

* Hasan Akay, *Doğrandıkça Artan Ekmek*, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2009, 320 s.